

”Europa”, Europaparlamentet och nya samhällseliga idéer

HENRI VOGT
INGA SAIKKONEN

Detta nummer av *Politiikka* publiceras så gott som samtidigt med valet till Europaparlamentet. Att rösta för Europa är en rättighet som EU-medborgarna fortfarande använder alltför sällan: i valen sedan 1999 har deltagandet legat mellan 42,6 (2014) och 50,6 procent (2019). Den högsta siffran överhuvudtaget är från det första allmänna valet 1979, 62 procent, alltså från en tid då parlamentets makt var ännu väldigt begränsad.

Trots vetskapen om detta traditionellt låga deltagande har det denna vår, under ett pågående krismodus, känts som att det europeiska politiska rummet blivit allt mera betydelsefullt, också för vanliga medborgare. Redan vid 2019-valet påstod Daniela Braun (2021) att det var det mest ”europeiska” någonsin, åtminstone i de flesta EU-staterna, även om de nationella problemen uppfattades som alltför viktiga. Detta intryck har möjligen förstärkts ytterligare: årets val blir genuint europeiskt; människorna är allt mer medvetna om att de viktigaste politiska frågorna måste preliminärt hanteras på europeisk nivå och inte i de nationella huvudstäderna. Att den europeiska integrationen går framåt genom kriser, interna eller externa, verkar fortfarande vara en relevant teori.

De tre konceptuella huvudteman – parlamentarisk (de-)politisering, ökande samhällsklyftor och humor som politiskt medel – som förhandenvarande *Politiikkas* längre artiklar lyfter upp är alla också väsentliga i Europavalets sammanhang. För det första, centrala teman av europeisk politik har blivit mera och mera politiserade, från immigrationspolitik till gröna investeringar, från demokratis innebörd till digitaliseringens för- och nackdelar. Men när det gäller till exempel sådana viktiga krisbeslut som räddningspaketet efter pandemin och stödet för Ukraina kan man samtidigt observera en viss tendens för de-politisering. Speciellt i unionens krigspolitik verkar förväntningarna på konsensus förbli väldigt höga, kritiska röster – även dom som funderar på fredens villkor – är genuint marginaliserade. Hooghe och Marks (2009) introducerade för 15 år begreppsparet ”tillåtande enighet” (permissive consensus) och ”begränsande oenighet” (constraining dissensus) för att beskriva den tydliga ändring de kunnat urskilja vad gäller parlamentets roll. Tillåtande enighet ter sig dock fortfarande ett högaktuellt begrepp – och detta kan tolkas som både positivt och negativt.

Samtidigt talas det kontinuerligt om de växande klyftorna runtom i Europa, och att de socialstatliga system som skapats under integrationsdecennierna inte mera kan konstruera broar mellan dessa – även om den här debatten var starkt närvarande också för tio år sedan i samband med Europavalet, om inte tidigare (Hobolt 2015). Inom till exempel sådana konkreta samhällssektorer som sjukvård, utbildning och mediabruk verkar människornas upplevelser och deras uppfattningar om den samhällseliga lägesbilden tilltagande gå i sär. Det förblir självklart en öppen fråga till vilken grad europeisk politik och speciellt Europaparlamentet kan motverka dessa tendenser mot ännu djupare klyftbildning genom att skapa någon form av kohesion inom det politiska rummet. Men det är viktigt att inse att till exempel i Spaniens fall

har ”Europa” länge haft en roll som en de-politiserande men samtidigt demokrati-stödande faktor (Haapala 2024).

Spännande nog så skulle humor också kunna utforma en viktig begreppslig dimension här. På det nationella planet används humor ofta som ett politiserande medel på ett problematiskt sätt. Och om politiseringen går för långt, blir klyftorna lätt så djupa att humorns olika register börjar verka sparsamt utnyttjbara. På Europeanivå är det däremot uppenbart att aktörerna, t ex parlamentsgrupper, fortfarande är så pass okända eller anonyma att humor inte kan exploateras på ett effektivt (eller till och med konstruktivt) sätt i den politiska debatten. Humor förutsätter en viss nivå av bekantskap, annars fungerar den inte. Vi är ännu långtifrån att kunna säga, på ett meningsfullt sätt men med glimten i ögat, ”EPP sviker alltid” (jfr. ”Centern sviker alltid”; ”Kepu pettää aina”). Politiken i Bryssel kunde ännu bli mycket mera bekant för oss.

Hur som helst, det råder ingen tvekan om att Europaparlamentets roll har blivit kontinuerligt starkare, och inte bara formellt, utan också informellt som kärnan av den europeiska offentliga debatten. Parlamentet har traditionellt kunnat ta upp knepiga frågor, sådana som respekt för demokratins principer eller olika identitetsproblem, mycket mera öppet än Europarådet eller Rådet. Speciellt när det gäller att hålla vakt för demokrati, är det just Europaparlamentet som kunnat åta sig den uppgiften. Och när man tänker på progressiva försök att omvandla Europas livsmiljöer eller sätt att leva i balans med naturen, är det just EU-institutioner som varit kapabla att komma fram med sådana visioner. Sannerligen, i en analys av ett halvdussin europeiska regeringsprogram efter Covid-pandemin blev det uppenbart att de riktigt stora samhällsidéerna uppstår egentligen *enbart* på den europeiska nivån, sådana som de gröna och digitala omställningarna (Vogt & Värttö 2024). ”Europa” ansvarar för politisk fantasi och uppfinningsrikedom (*imagination*) i kontinenten.

Hoppas att mycket mera än 50 procent av medborgarna går till europeiska valurnorna i juni 2024.

* * *

De tre referee-granskade artiklarna i detta nummer tar upp dessa teman – parlamentarisk (de-) politisering, ökande samhällsklyftor och humor som politiskt medel – ur olika perspektiv.

Matias Heikkiläs artikel handlar om den karaktär som statsrådets coronabeslut och -åtgärder våren 2020 hade i termer av politisering och de-politisering. Analysen i artikeln tar avstamp i Max Webers och Carl Schmitts olika tolkningar av politik och politiskt agerande.

Fanny Hatunpää, Mikko Puustinen, Janne Sääntti och Kreetta Kalske utforskar i sin artikel, genom en retorisk analys av Helsingin Sanomat, den diskussion om skolval och skolegregation som fördes i Finland 2023. De rådande jämställdhetsuppfattningarna i det finländska samhället ligger i artikelns fokus. Författarna lyfter fram den gradvisa förändringen av begreppet ”jämställdhet” i Finland och diskuterar huruvida jämställdhet behandlas främst genom individuella rättigheter eller som ett ideal av social rättvisa.

Janne Zareffs artikel analyserar olika former av politisk humor som användes i den finska riksdagens plenum under 2023. Artikeln behandlar humor som ett medel för politisk kommunikation och betonar att humor i politisk retorik ofta associeras med konfrontation, men humor kan också ta an en dialogisk form. Det skulle vara intressant att jämföra de här resultaten med analyser av den retorik som brukas i Europaparlamentet, eftersom det inte finns en motsvarande regering-opposition-struktur i den kontexten.

Tapio Juntunens doktorandföreläsning beskriver regional kontroll av kärnvapen i Finland och Norden under det kalla kriget – ett tema som är väldigt relevant också i dagens läge. Tidsskriften avslutas med Timo Pankakoskis bokrecension som analyserar Kaarlo Tuoris biografi om Matti Wuori. Boken speglar även det finländska samhällets gradvisa utveckling mot en klassisk europeisk liberal demokrati.

KÄLLOR

- Braun, D. 2021. The Europeanness of the 2019 European Parliament elections and the mobilising power of European issues. *Politics* 41:4, 451-466. <https://doi.org/10.1177/0263395721992930>
- Haapala, T. 2024. Politicising the Pandemic Recovery? Opposition Strategies Against the Spanish Government's COVID-19 Measures. *Redescriptions* 27:1, publiceras i juni-juli 2024.
- Hobolt, S. B. 2015. The 2014 European Parliament Elections: Divided in Unity?. *JCMS: Journal of Common Market Studies* 53, 6–21. doi: 10.1111/jcms.12264.
- Hooghe L. & G. Marks. 2009. "A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus." *British Journal of Political Science* 39:1, 1-23. doi:10.1017/S0007123408000409
- Vogt, H. & M. Värttö. 2024. From Transformative Hope to Political Reality. A Conceptual Analysis of Post-Pandemic Government Agendas in Europe. *Redescriptions* 27:1, publiceras i juni-juli 2024.